

Saammeko olla ihmisiksi?

(Metro 11.11.2005)

→ Osmo Tammisalo puhuu viisaita apinakeskustelussa (Metro 10.11.). Olemme moraalisia, vaikka olemme ihmisiä.

Maaailman ymmärtämisen avainkysymys on oivaltaa ensin lajimme kehitys havaitsevaksi ja arvottavaksi olenoksi. Ilman evolutiivista tietoteoriaa olemme ulalla.

Etiikan perusteita ei voi ymmärtää ilman kehityksen biologiaa. Muuten tulos voi olla kuin Raamatun kertomus ihannemaailmasta. "Silloin susi asuu karitsan kanssa, pantteri makaa vohlan vieressä ja jalopeura syö rehua kuin raavas" (Jesaja 11:6-7). Nouseeko kyynel silmänurkkaan? Ainakin leijonalla, joka tässä ”paratiisissa” joutuu kiemurtelemaan vatsavaivoissa ja kuihtumaan väärän ravinnon vuoksi. Ja käyttäytymään yötä päivää lajinsa moraalinormien vastaisesti.

”Hyvä” susi syö sen karitsan. Lajista riippumatonta etiikkaa ei ole. Ihminen on myös laji – ja lajistaan irrallaan ”ei mitään”.

"Miten asiat ovat, ei auta päättämään, kuinka niiden tulisi olla", uskoi 1700-luvun filosofia (Metro 10.11.). Evoluution ajatus tekee kuitenkin tästä "Humen giljotiinista" skolastiikkaa.

Elävät olennot, etenkin eläimet, ovat tiukasti sen vankeja, kuinka niiden "kuuluu" tehdä. Evoluution tuloksena niitä ohjaavat ankarat moraalinormit. Mutaatio antaa hiukan vapausasteita, joillakin eliöillä myös oppiminen.

Ihminen voidaan opettaa rikkomaan normeja - vaikka se käykin voimille - jos se nähdään hyödylliseksi yhteisölle. Tämä on työnä uskonnoillakin. Pommimies räjäyttää mukanaan paratiisiin sata neitsyttä, jotka hänelle on luvattu palkinnoksi. Valinta punnitsee tulokset yhteisöjen kesken ajan mittaan.

Jumalia emme ole (ja muidenkin jumaluuksien purku alkoi luonnontieteiden myötä). "Yli-ihmisen" aate taas kuoli viimeksi Stalinin mukana. Ollaan siis ihmisiksi...

JUSSI TAMMISOLA